

Vzajemno si pa mislimo stvar tako, da vsak deležnik plačuje po številu krav; tedaj plačuje oni, ki ima 20 krav, dvakrat več od onega, ki jih le 10 redi.

Ako se biki ne prirejajo, je prilično, vsako leto kupiti plemnega bika, katerega je spuščati po spolnjenem drugim letom na junice, tretjim letom na krave in ga je četrto leto pisanega prodati in drugega bika na njegovo mesto kupiti. Kar se je pri prodaji bika in pri nakupu novega, mlajšega bika denarja prihranilo, naj se odloči za stroške reje.

Korist, katero bi imeli gospodarji po takem ravnanju, je tako očitna, da ni treba obširneje o njej govoriti. Upamo da ne bodo pokazali naši gospodarji manje složnosti od njenih prednikov, ki so imeli za vzajemno rejo plemnih bikov posebne pašnike in travnike.

K. §. 11.

O reji sposobnih in primernih bikov.

Plemni bik je le tedaj popolnoma sposoben in primeren, ako ga ni le dobro rabiti, ampak je tudi enake velikosti, rasti in barve s plemnimi kravami in junicami. Zastran koristi, ki jo imamo od goved, je treba na troje paziti: na mleko, odebeljenje in vprego. Vse troje se ne da pri istem živinčetu združiti. Da je žival zmolzna in pitovna, mora biti lahke, njezne rasti, drobnih kosti, tenkih nog in mehke dlake. Vprežena žival pa mora imeti ravno nasprotno lastnost; ona mora biti tršate rasti, žilavih, krepkih kosti, debele kože in trde dlake, da jej je mogoče, vsakemu vremenu kljubovati. Ali je mogoče, da je ista žival dvojne rasti? Gotovo ne, in ker to dobro vemo, se moramo po tem ravnati. Živino rejec, ki hoče svoje plemne živali imeti zmolzne in pitovne, mora gnati svojo drobnorasteno, zmolžno kravo k drobnorastnemu biku, ki se je zarodil od prav dobre zmolzne krave; po tem načinu dobiš zmolzna in pitovna teleta. Kdor pa hoče imeti vprežne živine, mora goniti svoje tršate krave k tršatemu biku, in tele še le po šestem mesecu rezati dati in sme prepričan biti, da bode izredil krepkih volov.

Že stara skušnja je, da se zvrže tele, gledé velikosti, po kravi, gledé rasti pa po biku.

Ako vbreji velik bik malo kravo, ne bode tele veliko, ampak visokonož, katero krava prav težko stori; ako pa vbreji veliko kravo enako velik ali tudi manjši bik, bode tele veliko, če dobiva krava, dokler je breja, obilo jesti.

Da se tele gledé telesne velikosti, dobro razvija, je treba dobre in dosta hrane. Visokorastča živinska plemena bolj in bolj pešajo, ako je premalo klaje, zarod za zarodom manjši postaja. A majhnorastča živinska plemena se po dobrej in obilej klaji popravijo, in živali se ne le dobro redijo, ampak pleme postane, gledé rasti, tudi večje. Telesno velikost določuje tedaj tudi klaja in ne sami rod (pleme). Na barvo je pri živini tudi paziti, ker so živali lepe barve večje vrednosti. Od bika in krave enake barve dobiš tudi tele iste barve, a črn bik n. pr. naredi z rjavo kravo (rjavko) grdobarvno tele, z belo ali žolto pa pisano tele. Ker se na to ne gleda, in se brez ozira rabi zdaj bel, zdaj rjav, rdeč in črn bik, se tudi ni čuditi, da imajo nekatere srenje živali vseh barv in je tedaj celo pleme pokvarjeno.

Kaj je nam storiti s perjem od zelja ali pese?

Zarad dolgega deževnega vremena v letošnjem poletju je obilno krme in zelenjave prirastlo, tako da bode živina do zime dovolj zelene krme in paše imela. Ker je pa mogoče, da bode tudi letos ravno tako hitro zima nastopila, kakor lani — marsiktera znamenja in naravne prikazni nam to pravijo — bode se veliko zelene krme pokvarilo in se uničilo, ker je zavoljo premokrotnega zraka in vodenosti posameznih rastlin nikakor posušiti ne moremo. Vendar pa bi se vsako perje od zelja in pese v krmo porabiti dalo, ko bi naši kmetje hoteli napravljati skisališča ter pripravljati si v njih kislo krmo. Popotovaje po Štirskem imel sem dosta priložnosti kmetom priporočevati kislo (skisano) krmo.

Govoril sem o tem predmetu tudi v Ljubnem na gornjem Štajerskem; tam sem od izvrstnega kmetovavca gosp. Pichlmeier-ja zvedel, da si on že pet let z naj boljšim uspehom tako krmo napravlja. To tedaj ni čisto novo; kar eden dobrega in hasnovitega storiti zamore, naj tudi drugi

posnemajo. Izgled, kojega nam Pichlmeier daja, naj podpira moja prošnja, ki se glasi: „Kmetje! poskusite in dajte zeleno krmo skisati se“. Naj bolj je za to sposobno pesino, kuruzino in kapusovo perje, pa tudi vse zelene rastline sploh, jednako tudi plevel, če drugače njegovi obstanki živini škodljivi niso. Skisuje pa se v jamah, 5 do 6 čevljev globokih, 4 do 5 čevljev širokih in po potrebi dolgih. Pri napravljanju takih jam treba je paziti, da se kopljejo samo v ilovnato zemljo, blizo katere ne sme izvirati noben studenec; kjer je pa zemlja peščena, mora se jama z opekami sezidati in se zloge ali spahi s cementom zamazati. Tako napravljene jame trpijo dolga dolga leta in ni jih treba popravljati; v njih se tudi krma s prstjo ne onesaži in pomeša. Važno je tudi, da se ogli in stene pri ovih jamah navpično sezi-dajo in napravijo, da se krmine rastline lože stisniti in enakomerniše obležati zamorejo. Ako ravno se razlovrstne rastline v eni jami okisati dajo, je vendar dobro, da se ne pomešajo vse vkup, ampak da se po vrstah polaga, postavim naj prej eno lego kuruzinega perja, navzgor eno lego zeljevega, slednjič pa pesinega perja; zakaj neko se popreje, drugo pa pozneje obleži in skisa. Skisanje pa nima drugega namena, kakor, da se zelena sočna krma mrazu in gujilobe obvarje. Zarad tega morajo jame tako globoke biti, in tudi debelo s prstjo se pokrivati, da mraz do zelenjave ne more. Ednako morajo se odstranjevati vsi tisti škodljivi uplivi, ki bi gujilobe ali trohnenje zelenjave vzročevati utegnili. Taki uplivi pa so toplota in zračni kislec. Vsem je znano, da meso po zimi — ravno zarad pomanjkanje toplote — dolgo frišno ostane, med tem ko v toplem poletju kmalo gniti začne. Ravno tako je znano, da se ribe frišne, nekaj opečene klobase, ako se z oljem polijejo in potem v kositarških skatlicah zraku odtegnejo, držijo mesece in leta. Razun toplote in zraka je pa tudi nekaj mokrote potrebno, prej da kaj gniti zamore. Več je vode, manje kaj gnije; ravno tako ne bode nič gnijlo, kjer vode čisto ni, ali kjer je je premalo, n. pr. pri senu in slami.

Kako težko smo letos otavo in deteljo posušili; kuruzina, sirkova, berjeva slama in pa perje od zelja ter pese bode se težko kaj posušiti dala. Najbolje bo tedaj, da ovo slamo in perje, dokler je še sočno, odtegnemo škodljivemu mrazu, toploti, posebno pa zraku; to se bo naj lažje zgodilo, ako se v zgoraj navedenih in popisanih jamah skisa. Zelenjava se polaga v jama, brez da bi poprej razrezala se, 6 do 9 palcev visoko naenkrat, ta lega se mora dobro potepati in zmučkat, tako da med posameznimi bilkami in debli nobeni zrak ne zaostaja. Precej vedla zelenjava se mora poprej politi, dolga krma pa, kakor kuruzna, sirek in ber, se snopčema v jama polaga. Ako je krma še prstena, mora se omiti. Ker se poteptana krma pozneje vendar še malo usede, treba, da se je nekaj nad jama nakupiči. Tako napolnjena jama se potem s prstjo — 2 do 3 čevlje visoko — pogrne in prst dobro potepta. Ako se je krma že precej poležala, navadno upade in pri ti priložnosti prstena streha rada razpoka; po razpoklinah pa dež in zrak najdeta pot do zelenjave. Zarad tega mora se vselej dobro paziti, da se vsaka poklina taki zadela.

V take jame spravljena krma postane v šestih ali osmih tednih kisla in dobi sladkokisli okus.

Obstoji pa več mesecev, da celo več let; živina, posebno pa svinje jo strašno radi žró.

Navadno se ta krma ne polaga sama, temuč kot prida-tek k suhi in sicer se jemlje od nje četrti del. Iz jame pa se naenkrat samo toliko vzeti sme, kolikor se za dva dni rabi, ker bi se ostali del drugače lahko pokvaril.

Priporočam tedaj vsem kmetovalcem, da naj napravijo taka skisališča in se sklicujem v podporo tega priporočila ne le na svojo lastno večletno skušnja, ampak tudi na izgled, katerega nam v tem obziru daja g. Pichlmeier na Ljubnem.

Peter M. Feuser,
kmetijski potujoči učitelj za Štaj.

Dopisi.

Iz Gorice. Iz našega deželnega odbora se slišijo res prav čudne stvari. Moramo odkritosrečno reči, da smo dozdej bili prav ponosni, da se je v goriškem deželnem odboru uradovalo tudi slovenski, in da je bil slovenski jezik v tem deželnem uradu spoznan in priznan enakopraven, ravno tako kakor laški kot drugi deželni jezik. Dopisovalo

se je namreč iz deželnega odbora skozi tri leta slovensko ne samo slovenskim občinam in strankam, temoč tudi drugim c. k. uradnikom v vseh stopinjah in celo namestništvu in ministerstvu, tako da je bilo le od sporočevalca v deželnem odboru odvisno, v katerem jeziku da hoče dopisovati, in nihče se ni zaradi slovenskega dopisovanja pritožil niti vlada ne. Temu se je vendar 5. t. m. odborova večina zoperstavila. Ker nemore verjeti, da bi bil kateri naših poslancev in odborov v tem zmislu glasoval, sumimo, da je bil odločen glas glavarjev. Ko je glavar tajniku dr. Abramnu naročil, naj slovenske spise za uradnike v italijanski jezik prestavlja, se je on, ki je tudi deželni poslanec, branil to storiti, čes, da noče biti izvrševalec krivičnih in nepostavnih sklepov. Tudi je neki glavarju brez ovinkov povedal, kaj je bil grof Pace v enakem primerljaju storil. V seji 14. oktobra je imel dr. Lavrič svojo odpoved oznaniti in iz odbora stopiti. To isto je tudi storil njegov namestnik. Tako se tedaj zdaj ponavlja v odboru, kar se je uni mesec v zboru godilo. Sklep in poročilo deželnega šolskega svetovalstva zastran prestopanja tukajšnjih srednjih šol v dvoji narodnih realnih gimnazijah je odšlo pry dne tega meseca na Dunaj; rado vedni pričakujemo odpisa. Baron Pino nas je tudi že zapustil, novoimenovani deželni predsednik v Bukoviao, kamor je jako nerad odšel. Je pa tudi res malo modro ravnanje to, da ministerstvo uradnike tako premetava.

Baron Pino je ženiaini uradnik, naše razmere je v kratkem času do dna spoznal in ni mu manjkalo resne volje pospeševati naše moralne in materialne interese, pa kaj kdar ima človek take gospodarje, kakor so tržaški in dunajski, in mora povrh še nositi obroč „verfassungstrajnosti!“ Pridobil je Pino za svoj okraj 5 novih pošt in se v kratkem pričenejo, za predelsko železnico si je močno prizadeval, posebno mu pa gre čast, da je ustrezal narodnim zahtevanjem v vseh razdelkih svojega področja. V deželnem zboru je bil prvi c. k. komisar, ki je slovenski govoril, pri okrajnem glavarstvu je vedno silil na slovensko uradovanje itd. Za povzdigo šolstva mu je bilo jako mar. Njegove zasluge je priznalo goriško mestno starišinstvo s tem, da mu je podelilo častno mestjanstvo in napravilo 7. t. m. krasno baklado. Tudi slovenske občine njegovega okraja mu pošiljajo adrese. Priznavavno adreso so mu poklonila tudi učiteljska državnih šol. Novi voditelj okrajnega glavarstva g. baron Reebbach je že tukaj. naše okolišče pozna, ker je tukaj služil, kako bode vendar šlo od zdaj naprej, to bomo še le čez nekoliko časa videli.

Od Velike Nedelje. Dragi „Slov. Gospodar!“ Z veseljem ti naznanjam, da so pri zadnji volitvi občinskega zastopa naše srenje narodni popolnoma zmagali. Nismo se nikdar nadjali, da bi zmagali tako eklatantno. Izvoljeni so, Bratna Tomaž, posestnik kot občinski predstojnik, Petek Martin, c. k. poštnar in trgovec in Ferd. Goričan, usnjari in predsednik županijskega šolskega svetovalstva, kot svetovalec. Vsi trije skoz in skoz narodnjaki. Nemškutari so tedaj pri nas za zdaj pokopani.

V Laporjah 18. okt. Letošnja vinska trgatega je poprek komaj tretji del lanske. Ktero leto je pa spet polovico slabaje bilo od lanskega. Vino bode pač pri nas gledé veljave in moči dosti slabše od zadnjih dveh let.

Kjer so se pa ljudje v obilnih letih precej piti razvabili, bodo letošnje vino le za domačo porabo hranili, in ker ga prodati nočejo, mu tudi nobene cene ne delajo. Prihodnje leto bode pa pre obilno vina, na kar kaže to, da je listje iz mladik tako odpadlo, da so še petlice (štengelni) zgoraj ostali. Se ve, da še zima, mraz in poletni dež in toča imajo svoje uplive do vinogradov, ki nam lahko vsako rajtingo pokvarijo.

Iz Trsta. Naši Italijanisi so radosti celo pijani, da se je Italijanom konečno vendar posrečilo vzeti stari večni Rim in si tako prisvojiti on kraj, o katerem so prej rekli, da je rana v italijanski nogi. Ali pa bode rana zdaj res zacelila, je drugo vprašanje. Mi privoščimo Italijanom vse veselje, ne bomo vendar nikdar molčali, če bodo začeli tudi segati po naših krajih — kakor to hočejo Nemci storiti na severni strani slovenske zemlje.

Italijani o Slovencih niti nič slišati ne morejo, in če se Slovenci le nekoliko za svoje narodne pravice potegujejo, že jim podtikajo ruske namere (kake?). Tako toži brez značajni italijanski list „Cittadino“, da so oblastniki slepi, da ne vidijo odkod pride nezadovoljnost med okolišne Slovence, ko so se Prosečki in Ščedenski fantje brambovci so-

perstavljali priseči k cesarski banderi, in so prisegli le k svoji domači. Potuhnjen „Cit.“ hoče gotovo s tim reči, da to pride od Rusov. Mi pa ga vprašamo, od kod pride to, da ste vi, ko ste pred kratkim pogostili goriške, italijanske telovadnike, na vse grlo vikali „Viva Italia“, kar vam nikdo ni branil; ali pa ste kedaj čuli, da bi Slovenci bili vikali, „Živela Rusija!“ Dalje, od kod pa pride to, da vi Italijani na vse kriplje delate do tega, da bi dobili v svoje roke mestno policijo? Policijo hočete imeti za svoje skrivne namene, da bi lože italijančili in bi vas pri vaših shodih živa duša ne motila, ako bi samo italijanske, od vas plačane policaje za vaše varuhe imeli, pa s te moke vendar ne bo nikdar kruha, ker bi se potem Slovencem preveč hudo godilo. Že ste nastavili po vsej mestni okoliči za vinske ogleduhe, za mestne mitnice itd., same Italijane, Furlane, pregnane Garibaldiance, ki kakor nekdanji rimski colnarji v Palestini s zaničevanjem slovenskega ljudstva opravljajo svojo dobro plačano službo.

Nagrado za „zgodovino Trsta“ 300 gold. je mestni zbor tudi pripoznal nekemu J. Cavalli, o katerem gotovo nikdo drugega nič ne vé, kot samo to, da zna dobro italijanski pisati, da pa bi res bil zgodovinar, o tem nobena duša nič ne vé, in vendar bode ta knjiga kot učna knjiga vpeljana v mestne okolišne šole. Če bode knjiga enkrat tiskana, jo hočemo natanko kritizirati, kaj mislite, da je težko uganiti, kam z vsem tem namerjavate? — Našega izvrstnega zgodovinarja Godina-Verdelskega, ki je že sedem snopičev svoje zgodovine izdal, pa mestni zbor gotovo ne bo podpiral, priporočamo ga tim bolj vsem Slovencem, ker njegova knjiga bo izvrstna.

Politični ogled.

Dunajska vlada vendar ni sestavila posebne liste svojih kandidatov za Česko in sicer, kakor se misli zato ne, ker se je bala, da nebi našla zadost veljavnih mož, ki nebi protestovali, da bi se njih imena stavila na tako listo.

O ministerski krizi na Dunaju je zdaj spet vse tiho, mislimo zato, da je bil časnikarski hrup v tej zadevi samo narejen šunder ustavoverne stranke, ki z vso silo dela opozicijo proti vezdajni vladi. Ustavoverneži bi radi namreč spet imeli za ministre Giskra, Herbsta, Potockija, Lasserja, Stremayerja, Pillersdorfa, in morebiti tudi Reebbauerja, in pred vsem kot ministerskega predsednika kneza Auersperga. Ta klic je sicer zdaj spet omolkol. Da bi taki gospodje ustavovernežem po volji bili, to ni dvomiti, težko bodo vendar prišli na krmilo.

Ministerstvo ima spet neki nov program. Pravi se namreč, da hoče Poljakom vse dovoliti, kar zahtevajo in si je tako celo prikupiti. Čehom pa hoče dokazati, da bode njihova dalja opozicija brez vsakega uspeha, noče se vendar celo svaditi s Čehi. — V državnem zboru hoče ustanoviti neko srednjo stranko, posebno iz velikih posestnikov in tako nemško večino potreti, v verskih zadevah ne bode šlo dalje da ne razdraži fevdalce. Iz nemških oglasov gledé volitve v Česki, se spet zadost jasno vidi, da zastopec Nemcev v Česki in Moravski ni mar za porazumljenje z državopravno opozicijo česko ne v, ne zunaj drž. zbora. To je sicer že dalnej bilo znano celemu svetu, samo naše ministerstvo še tega zdaj ali noče vedeti, ali res ne vé. Če bi opozicija tudi šla v drž. zbor in bi tamo imela dve tretjini in bi te dve tretjini večina na podlagi decemberske ustave prizna državno pravo krone česke, bi vse nič ne pomagalo. Nemški poslanci, kakor kažejo njih oglasi, bi proti temu popolnoma pravilnemu postopanju tudi bili, rekoč: „da se ustava po ustavni poti ne sme svojega upliva znebiti.“ Na Českem zdaj $\frac{3}{8}$ nemških prebivalcev toliko velja, kot $\frac{5}{8}$ Čehov, in na Moravskem $\frac{1}{4}$ Nemcev toliko kakor $\frac{3}{4}$ Čehov.

Hervajski deželni zbor se je spet začel 20. t. m., ali samo zato, da vredi deželne dohodke in stroške za prihodnje leto. —

V Berlin pride vsak dan neverjetno mnogo prošenj do vlade, ktere pošiljajo vdove, katerim je vojska vzela moze, da bi se njim dala podpora za živež. V Vestfalski je samo pretekli mesec prosilo take podpore 11.817 vdov, otrok teh vdov pa je 22.723. V pokrajinah Porenskih zahteva podpore 14.312 udov in 29.619 otrok. Hanovransko vlado prosi podpore 9624 vdov in 26.418 otrok. Vrh omenjenih pa po pod-